

Högsta domstolen
Box 2066
103 12 STOCKHOLM

FM ./ riksåklagaren ang. försök till mord

(Göta hovrätts dom den 11 april 2022 i mål B 3561-21)

Högsta domstolen har beslutat att riksåklagaren skyndsamt ska svara skriftligen på överklagandet.

Jag vill anföra följande.

Min inställning

Jag bestrider ändring av hovrättens dom och avstyrker prövningstillstånd.

Det finns enligt min uppfattning inte skäl att komplettera förundersökningen med anledning av den av FM nu åberopade bevisningen.

Bakgrund

FM har av hovrätten dömts för försök till mord. Påföljden har bestämts till fängelse i åtta år.

Enligt den gärningsbeskrivning som ligger till grund för hovrättens dom har hon den 9 juli 2021 uppsåtligen försökt döda målsäganden genom att med kniv hugga honom i bröstet och i ryggen med smärta, sårskador, blödningar och en liten luftansamling i lungsäcken som följd. Det fanns en fara för brottets fullbordan eftersom FM utövade livsfarligt knivvåld mot målsäganden, ett våld som därtill hade kunnat leda till medicinskt livshotande tillstånd.

Överklagandet till Högsta domstolen

FM yrkar att hon ska frikännas från ansvar för försök till mord.

FM gör gällande att det föreligger grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl då hon åberopar ny bevisning som enligt henne kan ligga till grund för resning.

Hon åberopar därvid att målsäganden efter hovrättens dom lämnat nya uppgifter om händelseförloppet som denne har mejlat till hennes försvarare. Målsäganden uppger i mejlet att han hotade henne med en stor kniv och att hon därför handlade i nödvärn när hon tillfogade honom skadan i bröstet. Vidare att en tredje person har befunnit sig på brottsplatsen och att det i själva verket var denne och inte FM som tillfogade honom skadan i ryggen. Målsäganden

uppges att han anklagade FM på grund av svartsjuka och ilska, men att han nu ångrar sig och har dåligt samvetet samt att han nu vill lätta sitt hjärta.

FM begär att förundersökningen ska kompletteras med nytt förhör med målsäganden med anledning av de nya uppgifter han lämnat.

Grunderna för min inställning

För att Högsta domstolen ska pröva hovrättens dom krävs prövningstillstånd. Förutsättningarna för att Högsta domstolen ska bevilja prövningstillstånd framgår av 54 kap. 10 § första stycket rättegångsbalken. Enligt första stycket 1 får prövningstillstånd meddelas om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av Högsta domstolen.

Jag vill inledningsvis framhålla att det enligt min uppfattning inte finns något prejudikatintresse i att Högsta domstolen prövar FMs överklagande. Jag avstyrker därför prövningstillstånd på denna grund.

Prövningstillstånd på grund av synnerliga skäl

Prövningstillstånd får enligt 54 kap. 10 § första stycket 2 rättegångsbalken meddelas om det finns synnerliga skäl för en sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att domvilla förekommit eller att målets utgång i hovrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

I propositionen till den nu aktuella bestämmelsen uttalades att utrymmet för prövningstillstånd vid sidan av prejudikatdispensen bör vara ytterst begränsat. De fall som kan komma i fråga är resningsfallen och därmed jämförbara mycket sällsynta situationer. Vidare angavs att prövningstillstånd bör kunna medges i den utsträckning som de extraordinära rättsmedlen kan tillämpas. Den närmare innebörd som resnings- och domvillogrunderna getts i praxis bör vara vägledande också inom den ordinära fullföljdens ram (se prop. 1971:45 s. 90 f.).

Enligt huvudregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken får resning beviljas, om någon omständighet eller något bevis som inte tidigare har förebringats åberopas och dess förebringande sannolikt skulle ha lett till att den tilltalade frikännts eller till att brottet hänförts under en mildare straffbestämmelse än den som tillämpats (huvudregeln). Även om det inte föreligger någon sådan sannolikhet, får resning enligt samma punkt beviljas om det, med hänsyn till vad sålunda och i övrigt förekommer, finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts (tilläggsregeln).

En utgångspunkt för prövningen är det s.k. nyhetskravet. Det kravet innebär att det i princip ska vara fråga om omständigheter eller bevis som inte prövats i målet. Resning kan därför inte beviljas bara på grund av en omprövning av i målet gjord bevisvärdering.

Welamson-Munck konstaterar att oriktig bevisvärdering i och för sig inte utgör resningsgrund. Det nya materialet måste alltså ha ett visst bevisvärde. Hur stort detta värde ska vara kan emellertid inte ens teoretiskt anges generellt. Det är nämligen klart, att det nya materialets värde måste sättas i relation till värdet av den tidigare förebringade bevisningen. Ju mera övertygande den tidigare bevisningen till stöd för domen ter sig, desto större krav måste ställas på det nya materialet för att resning ska komma i fråga. Principiellt är det relevanta vid prövning av en resningsfråga inte hur resningsinstansen själv skulle vilja avgöra målet utan hur den domstol som avgjort det skulle ha dömt om den haft tillgång till det nya materialet. Praktiskt sett har man emellertid sällan någon grund för att anta annat än att denna hypotetiska bedömning sammanfaller med resningsinstansens egen bedömning av det samlade bevismaterialet. Den prövning av det nya materialets betydelse som ska ske i resningsärendet måste därför kunna involvera – och torde i praktiken oftast involvera – en omprövning av värdet av tidigare förebringad bevisning. (Lars Welamson och Johan Munck, Rättegång VI, 4 uppl. 2011, s. 201. Se även NJA 2010 s. 295 p. 14 och 15, NJA 2011 s. 254 p. 16, NJA 2016 N 17 p. 15 samt NJA 2018 s. 163 p. 27).

Som nämnts krävs för beviljande av resning enligt tillägsregeln i 58 kap. 2 § 4 rättegångsbalken att det finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan om den tilltalade har förövat det brott för vilket han dömts. Vidare krävs att någon ny omständighet eller något nytt bevis tillkommit. Tillägsregeln är avsedd att utgöra en undantagsregel och kan enligt Welamson-Munck inte rimligtvis ges en tolkning enligt vilket kravet på sannolikhet skulle nedsättas generellt. I så fall skulle ju huvudbestämmelsen med dess sannolikhetskrav bli helt meningslös. I stället måste tillägsregelns rekvisit ”synnerliga skäl” och hänvisningen till vad ”i övrigt förekommer” ges tillämpningen att sannolikhetskravet nedsätts endast när särskilda omständigheter föreligger (se Welamson och Munck, a.a., s. 203).

I NJA 1992 s. 625 uttalade Högsta domstolen att resning får beviljas enligt tillägsregeln bl.a. om det med hänsyn till ny återopad bevisning och vad som i övrigt förekommit finns synnerliga skäl att på nytt pröva frågan, om den tilltalade förövat det brott för vilket han dömts. Med hänsyn till det uppställda kravet på synnerliga skäl och med beaktande av att resning är ett extraordinärt rättsmedel bör tillägsregeln ges en restriktiv tillämpning. Högsta domstolen uttalar att regeln i fall av ny bevisning bör användas endast om de nya bevisen till följd av särskilda omständigheter är ägnade att framkalla tvivelsmål om den tilltalades skuld till brottet. En sådan särskild omständighet anges kunna vara att resonemanget i den dom resningsansökningen avser verkar mindre övertygande i belysning av de nya bevisen. (Se även NJA 2018 s. 163.)

En prövning av en fråga om att komplettera en förundersökning bör alltid ske mot bakgrund av den processuella situationen i ärendet eller målet. Därvid kan konstateras att syftet med en förundersökning bl.a. är att förbereda målet inför

en kommande huvudförhandling. Detta innebär att jag vid min prövning av den nu aktuella situationen måste ta hänsyn till förutsättningarna för beviljande av prövningstillstånd och till förutsättningarna för att återuppta en förundersökning när det hävdas att det finns resningsskäl (58 kap. 6 a § första stycket rättegångsbalken).

Enligt 58 kap. 6 a § första stycket rättegångsbalken ska åklagaren återuppta en förundersökning om det i en resningsansökan åberopas eller om det på annat sätt kommer fram en omständighet eller ett bevis som inte tidigare lagts fram och det är sannolikt att omständigheten eller beviset utgör grund för resning. Bestämmelsen trädde i kraft den 1 januari 2013. Av propositionen till bestämmelsen framgår att åklagaren ska göra en prognos av det nya materialets betydelse för möjligheten att bevilja resning. Prognosen ska inte göras av vilket faktiskt bevisvärde en viss kompletterande utredningsåtgärd kan ha utan prövningen ska utgå från hur bedömningen utfaller om de nya uppgifterna bekräftas. Frågan är med andra ord vilken betydelse det nya materialet, om det vid en återupptagen förundersökning visar sig vara riktigt, har för en kommande resningsprövning. I propositionen uttalas vidare att åklagaren vid bedömningen av om ett återupptagande ska ske har att betrakta det nya materialet i ljuset av bevisningen i det tidigare brottmålet. Ju starkare bevisningen varit i det bakomliggande målet, desto mer krävs av det nya materialet för att förundersökningen ska tas upp på nytt (se prop. 2011/12:156, s. 58).

Hovrättens dom

Hovrätten har i fråga om vad som är utrett beträffande händelseförloppet uttalat följande.

Vad är utrett om händelseförloppet?

Den första frågan hovrätten har att ta ställning till är om målsägandens uppgifter om händelsen kan läggas till grund för bedömningen.

[målsäganden] har enligt hovrättens bedömning lämnat en relativt detaljerad berättelse om händelseförloppet. Han har t.ex. avseende händelsen i köket berättat om vad som föregick händelsen, hur hugget mot bröstet gick till, att han efter hugget bad FM om en handduk, att hon sade att hon i så fall ville ha betalt för att hjälpa honom och att han därför valde att ringa SOS. Det har inte framkommit att [målsäganden] på något avgörande sätt har ändrat sina uppgifter, utan berättelsen har av allt att döma varit konsekvent genom utredningen. Berättelsen är vidare fri från motsägelser och svårförklarliga moment samt har avseende själva händelseförloppet inte heller kunnat beslås med några konkreta felaktigheter. Det kan visserligen ha varit så att [målsäganden] vid tillfället har varit påverkad av narkotika och att han tidigare har haft ett mer omfattande självskaдебeteende än vad han själv har berättat om. Dessa omständigheter är dock inte sådana att de nämnvärt förtar värdet av hans uppgifter om händelseförloppet. Sammantaget har [målsäganden] lämnat uppgifter om händelseförloppet som hovrätten bedömer som trovärdiga och berättelsen har därför, sedd för sig, ett högt bevisvärde.

[målsägandens] uppgifter får vidare ett mycket starkt stöd av den övriga utredningen i form av skadedokumentation, fyndet av knivar och då särskilt att den orangea kniven har anträffats på köksgolvet, blodspår på olika platser i lägenheten, vad som framgår av larmsamtalet samt uppgifterna som har lämnats till polis på plats och hur polisen då har uppfattat målsäganden.

Sammantaget konstaterar hovrätten att målsägandens berättelse har ett högt bevisvärde och att hans beskrivning av händelsen får ett mycket starkt stöd av den övriga utredningen. Åklagaren har genom detta uppfyllt beviskravet i brottmål. Frågan är då om FMs uppgifter och den utredning som hon har lagt fram förtar värdet av åklagarens bevisning på ett sätt som gör att beviskravet inte längre kan anses uppfyllt.

FM har till skillnad från målsäganden lämnat en vag berättelse om händelseförloppet och det kan konstateras att hon vid händelsen var kraftigt påverkad av narkotika. Hennes berättelse har i flera delar präglats av svårförklarliga moment, och det framstår som att hon har anpassat sina uppgifter efter den utredning som har presenterats för henne i olika skeden av utredningen. Hon har ändrat sina uppgifter i helt avgörande delar, såväl avseende händelseförloppet i köket som händelseförloppet kring det andra knivhugget. Hon har inte heller lämnat någon rimlig förklaring till detta. Det kan särskilt noteras att FMs uppgifter om att målsäganden först ska ha huggit sig själv i bröstet inte heller rimmar särskilt väl med att hon sedan i självförsvar skulle ha behövt utdela ett hugg bakifrån i målsägandens rygg i ett läge då målsäganden dessutom redan var skadad och hade ett pågående samtal med SOS för att få hjälp. Att målsäganden skulle ha agerat aggressivt och hotfullt mot henne får inte heller, utöver FMs egna skrik, stöd av vad som framgår av larmsamtalet. Den rädsla för målsäganden som hon har beskrivit stämmer inte heller överens med hur hon faktiskt har agerat vid händelsen, såsom t.ex. att hon tagit sig ut i hallen från sovrummet samt att hon tagit sig tid att gömma undan den kniv som hon huggit målsäganden i ryggen med och stannat kvar en stund innan hon lämnade lägenheten. I sammanhanget kan inte heller helt bortses från att det i meddelanden till FMs mor tidigare samma dag hade framförts uppenbart felaktiga påståenden, bl.a. om att målsäganden skulle ha hotat med att ha lagt en pistol i lägenheten och planterat FMs fingeravtryck på pistolen.

Vid en sammantagen bedömning av FMs uppgifter gör hovrätten bedömningen att de inte är sådana att de nämnvärt förtar värdet av åklagarens bevisning. Vad som framkommit i utredningen om [målsägandens] tidigare självskadebeteende förändrar inte bedömningen.

Mot bakgrund av vad som har anförts ovan ska alltså [målsägandens] uppgifter om händelseförloppet ligga till grund för bedömningen. Det är därigenom utrett att FM har utdelat två hugg med kniv på sätt och med de följder som har påståtts av åklagaren samt att det inte har varit fråga om någon nödvärnssituation.

Min bedömning

Målsäganden och FM har tidigare haft en nära relation. Målsäganden uttrycker i det åberopade mejlet att han har dåligt samvete för att FM, som frikändes vid tingsrätten,

nu blivit dömd i hovrätten eftersom han felaktigt anklagat henne på grund av svartsjuka m.m.

Jag kan emellertid konstatera att de uppgifter målsäganden nu lämnar angående händelseförloppet inte stämmer överens med vad som framkommit av den tekniska utredningen och den vittnesbevisning som åklagaren åberopat. Hovrätten har ju också konstaterat att målsägandens berättelse i domstolen får ett mycket starkt stöd av den övriga utredningen. Jag vill därtill framhålla att det i utredningen saknas uppgifter om att en tredje person skulle ha befunnit sig på brottsplatsen. Att en tredje person skulle varit närvarande framgår heller inte av det av åklagaren åberopade larmsamtalet, under vilket målsäganden till larmoperatören uppger att det bara är han och FM som är närvarande i den aktuella lägenheten (brottsplatsen) och att det är FM som under samtalets gång hugger honom med en kniv i ryggen. (Utskrift av larmsamtalet finns på s. 41 ff. i förundersökningsprotokollet).

Mot denna bakgrund gör jag bedömningen att målsägandens nu ändrade uppgifter, även om dessa skulle bekräftas vid ett nytt förhör med honom, inte är sådana att dessa kan ligga till grund för resning och då inte heller till grund för prövningstillstånd av synnerliga skäl.

Jag finner således inte skäl att komplettera utredningen med nytt förhör med målsäganden och jag avstyrker prövningstillstånd.

Katarina Johansson Welin

My Hedström

Kopia till
Åklagarkammaren i Örebro (AM-102925-21)
Kammaråklagaren Mats Berg